

Argumentace s jazykovými vadami

ARGUMENTACE S JAZYKOVÝMI VADAMI

neboli využití vad v jazyce samotném, je dalším způsobem nekorektní argumentace

Mezi argumentaci s jazykovými vadami patří:

- používání víceznačných slov
- používání víceznačných vět
- používání záměn částí a celku
- záměna významu tvrzení zdůrazněním slov, chybnou interpretací slovních tvarů

Víceznačnost slov

Aristoteles: „Protože dobro je to, co **musí být**, ale protože zlo **musí být** také, tak zlo je vlastně dobro.“

Musí být (je použito ve dvou významech)

1. to, co má být.
2. to, co je nevyhnutelné.

V Anglii se tradoval případ muže obžalovaného z bigamie, advokát ho zachránil tím, že dokázal, že muž má tři ženy. Tehdejší soudnictví uznávalo za trestný čin bigamii, vycházelo z definice slova bigamie - slovo řeckého původu znamenající dvojženství (ne víceženství). V dnešní anglické právní praxi došlo k předefinování co je trestným činem – nedovolené uzavření manželství s osobou, která je už v manželství s jinou osobou.

K víceznačnosti vede i používání procent (procentuální části) bez informace o základu, ke kterému se informace o procentech vztahuje.

„Rok co rok se počet propadlých žáků na naší škole zmenšuje, v roce 2005 to bylo 50% a v roce 2006 už jen 33%.“

Ve skutečnosti 50% propadlých žáků v roce 2005 nemusí být více než 33% propadlých žáků v roce 2006. Stačí, aby škola v následujícím školním roce přijala dvakrát tolik studentů, co v roce předcházejícím.

**PŘIPOMEŇTE SI, z čeho čerpá
reklamní průmysl.**

Příklad:

„Uši udělaly díru do světa“

(uši: ve smyslu část lidského těla, uši: ve smyslu speciální druh pečiva)

„Nezafungovala logistika“

(logistika: jeden z názvů pro moderní logiku, logistika: disciplína, která se zabývá řízením materiálových, informačních a dopravních systémů)

„Manžel obdivoval zámek.“

(zámek: zařízení na zamknutí dveří, zámek: reprezentativní budova)

„Podíval se dalekohledem a uviděl oko.“

(oko: zrakový orgán, oko: na punčoše, oko: smyčka na zvěř)

„Zapřel panáka.“

(zapřít panáka: podepřít dětskou hračku, zapřít panáka: nepřiznat požití alkoholického nápoje)

„Paní má ráda pejsky, to jí u nás bude chutnat.“

(z reklamy na čínskou restauraci, má ráda: má citový vztah, miluje, má ráda: chutnají jí, jako jídlo)

„Práce vyžaduje čím dál větší vzdělání a vzdělání vyžaduje čím dál větší práci.“

(citát z jednoho kalendáře, srovnajte práce - práce)

Víceznačnost vět

„Žák přesvědčil učitele, že nezná logiku a že není proto dostatečně inteligentní.“ Kdo nezná logiku, zda žák nebo učitel, není z tohoto tvrzení zřejmé.

Příklad:

„Petr řekl Karlovi, že nemůže rozumět problematice, protože chyběl ve škole, když tuto látku probírali.“

(kdo Petr nebo Karel nemůže rozumět problematice...)

Věštba kněžky Pýthie pro krále Kroisa: „Překročíš-li řeku Halys, zničíš velkou říši“ (neřkla jakou říši, král zničil svou vlastní místo protivníkovu, napadnout věštbu se mu však nepodařilo, tvrzení vystihovalo jeho výhru i prohru).

„Mami, to mohu chodit za školu závodit.“ (výrok dcery, že bude školu reprezentovat ve sportu)

„Mami, já nemohl chodit za školu.“ (výrok studenta, kterého nebavilo učení a škole se nemohl vyhnout)

Záměny vztahující se k ústní komunikaci (písemný zápis odlišnost odhalí)

„Zeměkoule je kulatá.“ (výrok studenta v hodině zeměpisu)

„Ze mě koule je kulatá.“ (výrok budoucí maminky ve vyšším stádiu těhotenství)

Vadná záměna částí a celku – chybné složení, chybné rozložení

Vlastnosti prvků, které tvoří celek, nejsou ještě vlastnostmi tohoto celku a obráceně, vlastnosti celku nemusí být totožné s vlastnostmi jednotlivých prvků. Neboli z pravdivého tvrzení, že tento celek se skládá z těchto prvků, nevyplývá obdobné tvrzení týkající se příslušných vlastností.

Příklad:

„Víme, že sodík a chlór jsou atomovými částicemi kamenné soli. Protože víme, že sodík a chlór jsou smrtelně jedovaté, tím také víme, že i kamenná sůl je smrtelně jedovatá.“

(argument studenta v chemii - chybné složení)

„Kamenná sůl je nejedovatá sloučenina, proto i její elementární prvky sodík a chlór jsou nejedovaté.“

(také studentský argument ze zkoušení - chybné rozložení)

Karel Čapek tento princip vyjádřil v pohádce „Jak pejsek a kočička dělali dort.“ Každá z ingrediencí byla chutná a celek byl nepoživatelný.

Záměna významu tvrzení zdůrazněním slov, chybnou interpretací slovních tvarů

„Protože **máš moje** peníze, měla by ses chovat zodpovědně.“

Může znamenat můžeš jít nakupovat (důraz na máš peníze) nebo nemáš co chodit nakupovat (důraz na moje peníze)

„XY je právní stát, protože v něm platí zákon.“ (chybná interpretace slovního tvaru, zákon ve smyslu právo, tj. soubor právních norem.)

„**Zboží** jste zaplatili.“ Tato věta může být argumentem pro to, že kupující nezaplatil dopravu.

„Zboží jste **zaplatili**.“ Tato věta může být argumentem pro to, že zboží bude vydáno ze skladu.

Často používaná je argumentace se speciální výjimkou. Záměna významů těch obecných tvrzení, která řečník uznává, když mluví o ostatních, a která nově interpretuje, když mluví o sobě.

„Soused dal lékaři úplatek, a má odoperovaný kyčelní kloub.“

„Já zásadně úplatky nedávám, elektrikáři jsem dal jen malou pozornost, aby mi přišel udělat ten rozvod do kuchyně.“

úplatek – pozornost (všimné)

podvod – využití příležitosti

lež – nevhodnost či nemožnost říci pravdu

násilí – spravedlivý trest

Aplikace teorie do praxe

Příklad:

Napište výrok, který je víceznačný v psané i mluvené podobě.

Napište výrok, který je víceznačný v psané podobě, a v mluvené podobě lze víceznačnost odstranit např. intonací hlasu.

Napište výrok, který je víceznačný v mluvené podobě, a psané podobě lze víceznačnost odstranit.

Kontrolní otázky a cvičení

- Vysvětlete úlohu homonym a synonym v konstrukci vtipů
- Jaký je rozdíl ve víceznačnosti v psané a mluvené podobě jazyka
- Najděte ukázky víceznačnosti v reklamě